

БРЕНД НА ІМ'Я ПАТОН

Спробуйте пригадати який-небудь всесвітньо відомий український бренд.

Ви одразу зрозумієте, що це невдячна справа — видатних вчених, геніальних конструкторів у нас чимало, а от того, що сьогодні зветься брендом, тобто того, що коштує набагато більше, ніж будівлі, станки, цехи — зась! Це не випадково.

Так склалося, що за радянських часів вважалося непристойним говорити "я", всі ховалися за словом "ми", навіть коли авторство належало одній людині. Як у таких умовах міг з'явитися певний бренд із ім'ям відомої людини?

Можна пригадати фірму "Сікорський", але цей бренд належить США. Безумовно українським є авіаційний бренд "Антонов". В цьому ряду можна назвати ім'я Патон. Але одразу розумієш, що "недорозкрученими" є ці українські бренди. Прикро! І схоже, що радянська ментальність все ще тяжіє над нами, а ми й не збираємося виправляти стан речей. Наша "скромність" заважає нам скористатися неабиякими перевагами, що супроводжують на світовому ринку великі бренди

Недавно в нашому селі в Житомирській області проводили газ. Усі жителі Суцанки вийшли подивитися, як зварник варив труби. І на зварювальному апараті прочитали напис великими літерами: "ПАТОН".

Скромний напис на залізній машині, що сипле іскрами, а на душі потеплішало. Уявляєте: не *Форд*, не *Сіменс* і навіть не *Філіп Морріс*, до яких ми в селі так звикли, що вони вже добряче набридли, а наше, з дитинства знайоме прізвище. Ми стільки говоримо про досягнення української науки, але спробуйте згадати дійсно гідні імена наших інженерів і вчених, що стали б світовим брендом, співзвучним найвищим науково-технічним досягненням.

Антонов, Патон...

І щось більше не пригадуються розкручені прізвища, виписані на матеріалізованих виробках їхніх творців. Вся ідеологія тієї, що вже пішла в небуття, країни була орієнтована на те, щоб не виділяти творця, щоб, не дай боже, не створити з кого-небудь кумира.

І даремно!.. Усе це мимоволі згадалося, коли довелося побувати на **фірмі "СЕЛМА"** — Електромашинобудівному заводі в м. Сімферополі, де саме і виробляються десятки різних видів найсучаснішого зварювального устаткування. Завод працює в тісному контакті з Інститутом електрозварювання ім. Є. О. Патона НАН України. Сьогодні він, на відміну від десятків і сотень

інших "лежачих" машинобудівних заводів, — цілком успішно, швидко зростаюче підприємство. На підтвердження цих слів досить однієї цифри — близько 70% виробленого тут устаткування постачається на зовнішній ринок.

Мимоволі виникає питання: як змогло машинобудівне підприємство так успішно розвинути в період важкого переходу на ринкові умови? Адаже в нього, як і в багатьох інших заводів того ж профілю на території СНД, були всі передумови піти в повне небуття.

Економічні умови начебто спеціально працювали так, що залишитися на плаву було майже неможливо. Однак заводу "СЕЛМА" все-таки вдалося вижити.

Як?...

Андрій Рожен
кінорежисер,
авторська студія
"Рожен-фільм",
м. Київ

Філіп Рожен
кінопродюсер
авторської студії
"Рожен-фільм",
м. Київ

*** Зварювальні технології:**

- 1 — ММА — режим дугового зварювання покритим електродом, що плавиться.
- 2 — ТІГ — режим аргонодугового зварювання електродом, що не плавиться.
- 3 — МІГ/МАГ — режим напівавтоматичного зварювання електродним дротом, що плавиться в середовищі вуглекислого газу або газової суміші.
- 4 — Режим повітряно-плазмового різання шляхом глибокої плавки металу плазмовою дугою; струмінь стиснутого повітря неперервно видаляє розплавлений метал із порожнини різання.

У нас ще пам'ятають про те, як академік *Б.Є. Патон*, починаючи від 1980-х років, агітував своїх колег з Академії організувати в себе науково-інженерні центри. Борис Євгенович, мабуть, першим в Академії зрозумів просту річ: **наука збереже своє провідне становище в суспільстві тільки в одному випадку, — якщо навчиться швидко впроваджувати свої кращі досягнення в практику.** Саме тоді він почав переконувати всіх у необхідності розвивати при академічних інститу-

Євген Оскарівич Патон проводить першу нараду з автоматичного зварювання. Київ, 1940 р.

тах ланцюжок від фундаментальної ідеї до технічної розробки і далі — до експериментального зразка, щоб потім запропонувати його промисловості. Власне, сьогодні це вже аксіома для всього світу щодо розумної комерціалізації науки.

Тоді ж ці зусилля "широкими академічними масами" (будемо відверті) сприймалися дуже скептично. І вчernih можна зрозуміти: щедре державне фінансування в часи СРСР будь-яких розробок, що нібито працюють "на оборонку", давало можливість надміру "не упирається" і жити порівняно безбідно. Лише кілька директорів академічних інститутів пішли по новому прагматичному шляху. Показово: сьогодні майже всі ці наукові установи успішні в нових економічних умовах.

Мабуть, один із найбільш показових прикладів у цьому відношенні — розвиток Електромашинобудівного заводу в Сімферополі.

— *Так він же ніколи не був науковою установою, — може, скажете ви. — Це усього лише один із багатьох заводів, що випускали елементи устаткування, розроблюваного Інститутом електрозварювання в Києві. Крім того, за радянських часів, коли все було гранично спеціалізоване, звіди виходили тоді дуже примітивні зварювальні реостати. Це й давало можливість заводу як типовому провінційному підприємству працювати шалій-валій на просторах тієї країни.*

Але мозковий центр заводу — його директор, головний інженер — з перших днів, коли з'явилися нові економічні умови, зрозуміли: часи безтурботного виконання плану, спущеного зверху, закінчилися. Настає епоха, коли прийдеться жорстко виборювати своє місце на ринку. Керівництво провінційного заводика поча-

ло шукати... співробітництва з провідними зварювальними фірмами світу.

Іншою рятівною соломиною стало геніальне рішення — за будь-яку ціну залучити в традиційне зварювання представників провідних напрямків сучасної науки. Так, селмовці зненацька простягнули руку допомоги... дослідникам електронного комплексу "Технологічні лазери" НАН України. Цей перспективний центр, незважаючи на наявність фахівців найвищого класу, в пост-перебудівний період буквально розвалювався на очах. Його співробітники, як і багато інших професіоналів, уже наглядали собі місце для роботи за кордоном. І невідомо, у яких країнах вони б сьогодні трудилися, якби не несподівана пропозиція з сімферопольського заводу "СЕЛМА" — переходьте працювати до нас. Врешті-решт співробітництво цього підприємства з академічним інститутом спрацювало: на заводі зуміли прийняти стратегічно правильне рішення!

Керівники заводу тоді йшли на крайні міри: не підвищували своїм співробітникам зарплату, тільки щоб утримати у своєму штаті нових співробітників — електронників і програмістів. Керівництво розуміло: створювати зварювальні апарати, які здатні витримати конкуренцію на світовому ринку, без таких фахівців попросту не вдасться.

Нові історичні реалії дали можливість прийняти й інше стратегічно правильне рішення: йти на зближення з відомими міжнародними фірмами — корифеями в галузі зварювання, наприклад такими, як шведський концерн ESAB і фінська фірма KEMPPİ.

Ну, здавалося б, чому можна навчити українців, які звикли з газетних заголовків до того, що саме в їхній країні розташована столиця зварювання, а не в якихось шведів чи фінів? Хіба не в Україні колись уперше зварили рейки під флюсом і після цього почали варити так у всьому світі — у США, Австрії, Німеччині? Хіба не тут були створені автомати для зварювання великих труб, що не мали світових аналогів? І чи не тут уперше зварили товсту танкову броню? Адже після цього вже ніхто в світі не міг подолати планку, встановлену в Україні, зі зварювання могутніх швів?..

Усе це дійсно так, але автори рекордів жили в країні, яка споконвічно ні в гріш не ставила особисті зручності робітника й інженера, що працює з такою технікою. Створені технічні шедеври в цій країні оформляли так, що професіонал який себе шанує, лише від безвиході став би користатися такою незграбно оформленою продукцією.

На Сімферопольському електрозварювальному заводі це зрозуміли відразу. Гінці від заводу поїхали до конкурентів і стали придивлятися до "дрібниць": чим вони фарбують, як у них поставлений технічний дизайн, як поведуться з покупцями. Слід зазначити, що на заводі на відрядження на всесвітні виставки, де можна подивитися на досягнення своїх конкурентів і себе

показати, грошей дотепер не шкодують. Більше того — це один із найважливіших елементів заводської політики. І її результати незабаром почали давати про себе знати. Якщо на першій всевітній виставці сімферопольці густо червоніли, коли до їхніх виробів підходили нечасті відвідувачі, то вже через рік-два вони із задоволенням почали відзначати, що і фарбування їхніх приладів нітрохи не поступається перед західним, і дизайн ні в чому, мабуть, не гірший. Та й відвідувачів, що бажають познайомитися з тим, що виготовляє невідома фірма СЕЛМА з якоїсь загадкової України, ставало все більше. Представники фірми біля стендів запрошували гостей не соромитися і спробувати в дії якість їхньої продукції. Деякі зважувалися, пробували і запитували про ціну. Як правило, після цього складали контракти.

На фірмі швидко зрозуміли ще одну особливість сучасного прогресу — час багатомільйонних серій, котрі можна було безтурботно штампувати в радянські часи, безповоротно пішов у небуття. Настала епоха підприємців, що швидко реагують на запити ринку. Більше того, тепер вони самі повинні вгадувати бажання замовників і створювати для них те, про що вони поки що тільки мріють.

От коли придалися електроніки і програмісти. Відтепер на заводі почали створювати зварювальні автомати з новими характеристиками — у них відчувалася турбота про тих, хто візьме їх у руки.

По-перше, апарати різко схудли: навіть ті, котрі раніше важко було навіть коти на візку, тепер можна було легко тримати в руці. *По-друге*, вони стали зручними й елегантними. І, *по-третє*, апарати стали менш ненажерливими.

Так, одна зварювальна машина споживає в сім (!) разів менше електрики, ніж її попередниця! З'явилось у нових апаратів ще безліч інших чудових якостей. Чи то ж дивно, що продукція фірми — десятки видів різних виробів — експортуються у Швецію, Сингапур, В'єтнам, Єгипет, Туреччину, Йорданію й інші країни. Звичайно, лєвова частка експорту припадає на країни СНД, особливо на Росію. Провідні російські підприємства воліють мати справу з українською фірмою СЕЛМА, де і якість європейська, і гідний дизайн, і, крім того, тут прекрасно розуміють східноєвропейського замовника з усіма його проблемами і ще не перебореними лихами.

На СЕЛМА уважно стежать за тим, як і куди йде їхня продукція. Вони жваво реагують на всякі зміни в попиті. Приміром, один раз їхній постійний замовник почав купувати продукцію у конкурентів. І це в той час, коли на заводі випустили новий, набагато ефективніший апарат. Що робити? Чекати наступної виставки, де будуть продемонстровані всі переваги нової моделі? На заводі прийняли інше рішення — до споживача відправили мікроавтобус з новим апаратом і фахівцем, що міг пояснити і продемонструвати всі переваги новинки.

Доля постачань нового апарата відразу була вирішена... Було б неправильно стверджувати, що доля машинобудівного підприємства в нинішніх наших реаліях — це солодкий мед, а шлях директора такого заводу всіяний трояндами. Українські податки здатні задушити будь-якого машинобудівника. Вони не залишають йому буквально ні копійки на інноваційний розвиток, на купівлю нової техніки, тобто прирікають на вірне відставання від закордонних колег і на програш у конкурентній боротьбі.

Тому не можна переоцінити рятівну роль у новітньому становленні мства технопарку "Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона". Ця нова структура дала можливість фірмі СЕЛМА придбати найсучасніше устаткування — найкращі швейцарські і німецькі верстати — і зробити ще одне зусилля, щоб стати врівень із кращими фірмами світу в цій галузі...

Дивно переплелася доля могутнього академічного інституту в Києві і провінційного заводу в Сімферополі. Утім, дотепер це була вулиця з одностороннім рухом — інститут пропонував свої розробки, завод їх втілював у вироби. Однак на сьогодні ролі, начебто, починають мінятися: зміцнілий завод із упевненістю дивиться в майбутнє і сам визначає, що йому потрібно для успіху на ринку.

Тут переконані: наступний ривок дозволить їм обігнати своїх іменитих конкурентів.

Електрозварювальне обладнання
Електромашинобудівного
заводу "СЕЛМА"
www.selma.ua

Що для цього потрібно?

Відповідь на це запитання дав генеральний директор заводу Г.В. Павленко, і вона заслуговує на увагу:

— *Самотужки*, — сказав Георгій Васильович, — *ми навчилися робити не тільки гарні машини, але й оформляти їх так, щоб вони не виглядали попелюшками на світовому ринку. Але для того, щоб зробити наступний крок, який дав би можливість суттєво обігнати світових лідерів, потрібні дійсно проривні ідеї. Без фундаментальної науки нам цього не досягнути. Якби Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України розробив нові принципи, приміром, такого ж рівня, як зварювання під флюсом, ми б зробили машину, яка не мала б конкурентів у цілому світі.*

Дивний зигзаг розвитку — якщо в минулому наукові установи були своєрідними рушіями прогресу, то за нових умов ролі міняються — прогресивне підприємство несподівано стає замовником науки і потужно підштовхує інноваційний процес у науковому інституті.

Цікаво, чи стануть такі перші ластівки сигналом для настання весни в нашій промисловості і, як наслідок, у науці?